

MORGONBRIS

TIDNING FÖR DEN

SOCIALDEMOKRATISKA KVINNORÖRELSEN

(14:de årg.) Utgiven av Socialdemokratiska Kvinnornas Centralstyrelse. Stockholm 1919, A.-B. Arbetarnes Tryckeri

<p>Nr 1 Januari</p>	<p><i>Prenumerationspris:</i> 1:80 pr helt år, 90 öre pr halvt och 45 öre pr fjärdedels år. Lösnummer 15 öre.</p>	<p>Redaktör: JULIA STRÖM-OLSSON Birger-Jarlgatan 116, III Allm. Tel. Vasa 16 26.</p>	<p>Morgonbris' expedition: SIGNE WÉSSMAN, Allm. Tel. 244 36, Upplandsgatan 85, 4 tr., Stockholm. Annonser å sista sidorna pris 20 öre pr mm.</p>	<p>1919</p>
-------------------------	---	---	---	-------------

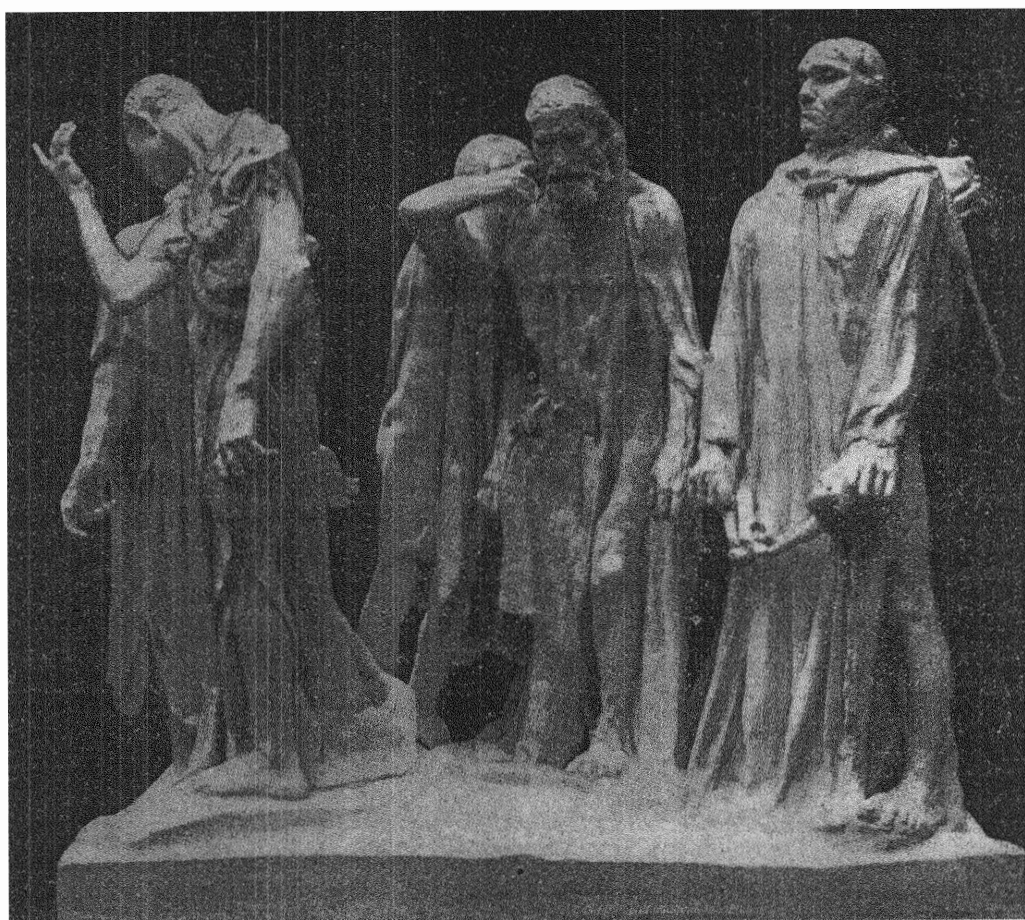
TILL DET ÅR SOM GÅTT.

Det gamla året har gått — ingen skall sörja det, men många skola sörjande minnas det. Ty det bara tog och tog, värre än något föregående, och när det sedan skulle ge, äntligen, när freden ändå kom — då visste ej människorna om de skulle skratta eller gråta. I bittert vemod ville man med Hans Alienus utbrista:

Du dryck, där livets makter sammanföra, så hälsans ört som gift i samma skål!

I sanning, det är, eller det borde åtminstone vara, ett luttrat världens släkte, som är nittonhundranitton

tar i sin oroliga, kalla famn. Den tiden är förbi då människors barn, trots allt, kunde sörja i purpur, skaldernas sorg, och prisa livet om än så armt. Vad vår tid upplevat i fador och förnedring un-

Rodin: BORGARE FRÅN CALAIS.

der trycket av våldets självtagna rätt, lämnar icke rum för någon skönmålning ens för den allra naivaste vilja. 1914 är och förblir världshistoriens hittills största brott. Vad som följt och

allians? På det beror troligen allt.

Det är så många toner i årets nyårsklockor: rena och klara, vemodiga och brustna, hårda och kalla, ja, också skrande falska. Det blir ej gott att leta

kommer att följa i dess spår lär visa, att de som spelat upp den musiken nog få dansa!

Men medan Europa storstäder råder kaos, stora folk gå vilse och den enskilde förtvivlar. Den gamla sanningen, att människorna oftast göra det orätta, först sedan de lyckats intala sig att det är rätt, gäller mer än någonsin.

Aldrig har ett år ingått med ett sådant ansvar över sig, som det kommandat: ty nu skall världens öde avgöras. Skall det bli folkens förbund eller en ny makt-

WILSONS PROGRAM.

(Anförande, hållet vid hälsningsmötet i Stockholm den 15 dec., med anledning av Wilsons ankomst till Europa.)

När nyåret 1918 bröt in, var det under mörker. Man hade föga hopp om, att världskriget skulle få sitt slut innan året gått till ända. Själva Paris kunde blivit hotat. Skulle det ohyggliga ske, att Paris besattes, skedde därmed en dubbel olycka, ty då skulle kriget än mer förlängas. Sluta kunde det ju icke, förrän Frankrike och Belgien var tryggt. Men hur länge skulle kriget då egentligen räcka och skulle Europa kunna uthärda?

Det tyska folkets opposition, en tysk revolution, väntade man på förgäves, och den syntes allt otroligare att kunna bryta igenom. Det ryska folkets kamp sedan decennier för det nya Ryssland hade hamnat i nationalförsamlingens upplösning, frihetens undertryckande. Det syntes, som om Rysslands nihilister och revolutionärer levat förgäves.

Det gavs verkligen något av fred också detta nyår, men det var Brest Litovsk.

Alla goda ord och utmärkta program började liksom mista allt sitt värde för oss, så nattsvart såg världen ut, då nyåret 1918 inbröt. Man kunde knappast tro, att ord och förhoppningar längre skulle kunna göra något intryck. Då kom Wilson med sina fjorton punkter. Det låg något så förhoppningsfullt och ljusst och manligt rättframt över detta program. Vi måste skaka sorgsenheten av oss och le en liten smula. Och leendet växte sig allt vissare, ty vi visste ju, att mannen Wilson hade makt.

Nu var det icke alls så, att Wilson kom med något nytt. Det var bättre än så. Han gav ett samlande uttryck åt en opinion, som länge fordrat rättfreden, den rättsfred, som alla de gamla fredsorganisationerna fordrat, som kvinnokongressen i Haag 1915 uttalat sig för, som var neutrala konferensens program, som var alla arbetareorganisationers program, vilket var slutligen den fred den holländska skandinaviska kommittén, som arbetade för Stockholmskonferensen, ville förbereda.

Genast i första punkten möttes vi av fordran på öppna fredsfördrag och bort med privata eller internationella hemliga överenskommelser. Diplomatin skall alltid handla uppriktigt — det var befriande ord. Så kommo punk-

terna 2 och 3 om den absoluta navigationsfriheten på haven såsom den fria handels grundvillkor och sedan fordran på "lika handelsvillkor bland alla nationer", således den besegrade lika väl som den segrande. Då Wilson och ententen tänkte segra, så var ju detta ett speciellt handtag åt det i tanken redan då besegrade Tyskland. Punkt 4 gav löfte även den om ekonomiska fördelar, ty vad äro de nationella rustningarnas reducerande — förutom deras stora moraliska innebörd — än just en ymnig sparkassa för sociala behovs tillfredsställelse. I punkt 5 utsträckes intresset och rättfärdighetskravet till kolonierna. Med denna programpunkts uppfyllande skulle det bli slut med Europa såsom en privilegierad herreklass i världen, då enligt Wilson "vid avgörandet av alla suveränitetsfrågor de intresserade befolkningarnas intressen måste ha samma vikt som de rättmätiga kraven hos den regering, vars rättsanspråk skulle avgöras".

Så upptaga icke mindre än punkterna 6—13 eller hela 8 punkter nationalitetsfrågan. Man kan icke säga, att världsbranden bröt ut på grund av Europas alla olösta nationalitetsfrågor. Det hade till följd därav glött i askan då och då. Världskriget bröt ut till följd av en vanvettig dröm, drömmen om plats i solen. Men när världen väl stod i brand och alla nästan otänkbara lidanden hemsökte de krigförande folken och värst dem, som fingo ta emot ockupationen eller som måste strida i främmande härar för mål, som icke blott voro dem främmande utan som de hatade, då tändes hoppet om, att detta lidande skulle ha en mening, att förtryckta nationer skulle få se frihetens dag randas. Icke blott oförrätter begångna under kriget skulle sonas, utan också gammal oförrätt, såsom följd av föregående erövringskrig, skulle avlägsnas. Till och med i Tyskland, som hade ockupationen på sitt samvete med alla dess förfärliga följder, spriddes hemligt en skrift av Bund Neues Vaterland: Skola vi annektera? En skrift som på samma gång fyllde en med skräck, då den blottade, vad de makthavande hade tänkt, men också med en svag förhopp-

ning. Förutom den självklara fordrans uppfyllande, att Belgien och Serbien skulle bli fria, började man nära sådana där, då såsom oförnuftiga, ansedda förhoppningar som om Polens återställande, om ett slut på Elsass-Lothringens och Sönderjyllands martyrium, om ett slut på armeniernas torterande o. s. v., o. s. v. Nya fordringar kommo till, tjeckers, litauers, esters och många andra. När Wilson i 8 av sina 14 punkter samlade alla dessa fordringar, nämnda eller onämnda, då hade vi visserligen icke släppt en enda av dem. Men det var något så fruktansvärt avlägset, när de skulle kunna realiseras. Wilson gav oss nytt hopp.

En av dessa onämnda i Wilsons program, men som fanns där så självfallet ändå, det var rättigheterna för sönderjyderna att få bli danskar igen, att få Pragfredens § 5 uppväckt från de döda. Nu är detta en levande verklighet. I den slesvigska pressen diskuteras fritt omröstningsfrågorna. Hela Danmark gläder sig och väntar och med Danmark vi och Norge. Kommissioner i Sönderjylland äro redan tillsatta för att utreda redan på förhand praktiska svårigheter, som kunna uppstå. Och man är riktigt trogen sin egen rättskänsla och på samma gång Wilsons program, ty man vill icke ha det tyska, bara det danska hem igen till Danmark. På det offentliga möte, som hålles i dag i Köpenhamn, kunna vi vara förvissade om, att där också talas om Sönderjylland. Om den stora välsignade händelsen, att såren från 1864 skola bli helade och att sönderjydernas tvungna deltagande i besättandet av Belgien, att försöka tvinga en annan nation till underkastelse såsom de en gång blivit tvingade, allt detta skall snart synas dem såsom en hemsk mardröm.

Vad så en annan nordisk fråga angår: kunna vi med tillfredsställelse konstatera, att Åland till Sverge även ingår i Wilsons program om självbestämmanderätten, då Åland redan med stor majoritet omröstat för Sverge.

Så till sist avslutar Wilson hela programmet med det som skall bli framtidens försvar mot våldet, nämligen nationernas förbund. Han säger tydligt

sig fram till harmoni i denna vilda musik — men en mannagärning blir det för den som lyckas!

Det är så många av oss, som få börja det nya året i tom och tung ödslighet denna gång, ty mannen med lien har skördat utan mål och mening och utan all misskund nu en tid. Ingenting annat förmår skingra denna det enskildas

ödslighet än de stora perspektiven, ingenting annat dämpar hjärtats smärta än tanken på världens stora sorg, all livets samlade ångest. Det förtätar vår livssyn och förringar våra egna motgångar. Allt vad vi därtill i handling kunna utföra till det helas bästa och människors väl blir ett plus i vårt liv.

De svenska kvinnorna få härefter makt bakom sitt ord och sin vilja. Må

de bruka båda i förnuftets och den klara tankens tecken. Och må de framförallt aldrig låta använda sig till att provocera fram en politisk situation, som de sedan ej ha varken krafter eller mod att bära. Visst är det sant, att vi ha mycket att lära av männen — den första lärdomen bör då bli att ta varning av deras misstag!

J. S. - O n.

där ett allmänt förbund och gör intet undantag för de små och under kriget neutrala nationerna. Han synes förstå, att världskroppen är en enhet, och att de mindre delarna icke kunna få hållas utanför, utan att det hela lider därav. Ja, vi behöva sannerligen få vara med icke bara för att bevaka våra egna intressen, utan även för att göra våra insatser. Två mindre nationer hava gjort en mycket stor insats ganska nyligen. Det var Sverge och Norge 1905. Likaså ha vi hållit våra aktivister i styr under världskriget.

Det Wilson sade, när segern ännu var så osviss för Amerika och dess allierade, åtminstone tidpunkten därför, det höll han fast vid i sitt utomordentliga tal den 27 september. Likaså när han efter vapenstilleståndet beslutsamt vid Förenta staternas kongress underrättade om, att han personligen ville närvara vid fredskonferensen. Han har satt in så mycket i sitt ansvar att leda det amerikanska folket att deltaga i kriget, han har satt in sin redbarhet i sitt program. Han måste naturligtvis personligen få lägga in hela sitt inflytande på detta programs utformande i fredskonferensens paragrafer. Han måste få bevaka, att ingen enda av hans punkter glömmas eller skjutes åt sidan.

"De tappra soldaterna i våra stridsstyrkor till lands och vatten ha medvetet kämpat för ideal, som de visste voro sitt lands ideal; jag har försökt att uttrycka dessa ideal; de ha godtagits av statsmännen, såsom utgörande kärnan i deras åsikter och önskemål, såsom de förbundna regeringarna ha antagit dem. Det är nu min plikt att göra allt för att åstadkomma vad de offrade sitt liv för att ernå."

Och nu äro vi säkra om den stora triumf, för vilken varje offer bragts, fortsatte Wilson. Den har kommit i sin fullhet, och med den upphöjda stoltheten i dessa dagar av väl fyllt värv levande inom oss vända vi åter till fredens uppgifter, en fred, trygg för att kränkas av oansvariga monarker och ärelystna militära kottierier och redo för den nya ordningen och för nya grundvalar för rättvisa och ett ärligt handlingssätt. Vi stå i begrepp att ordna och organisera denna fred icke blott för oss själva utan även för de andra folken i världen i den mån som de vilja tillåta oss att bringa dem våra tjänster."

Vi böra icke släppa vårt förtroende till att Wilsons program skall realiseras vid fredskonferensen. Vapenstilleståndsvillkoren kunde synas oss hårda, men det kan icke nog framhållas, att detta är villkoren för vapenstilleståndet och icke för freden. Dessa vapenstilleståndsvillkor äro ju glädjande nog nu förlängda varför deras militäriska stramhet förmildras genom fristen.

Med glädje har hälsats den upprepa- de försäkran att hjälpa centralmakternas folk i deras svåra livsmedelsträng-

mål. Fristen förlänger också tiden för fredsvillkorens mognade utformning och diskussionen därom. Ju längre tid, ju längre har också rättsfredens principer tillfälle att göra sig gällande.

Wilson's punkter samla nu hela världen — det var icke så förut. En av Sverges och varför icke Europas främsta tidningar ger oss till denna jul en briljant repetition av världskriget: "Europa och Wilson och vi". Man ser där en skämtbild av kajsern, framför en skål full med äpplen, och under står vad som icke endast gäller honom utan även den del av världen, som tänkte i samklang med honom: Att bita i ett surt äpple kan man möjligen göra, om det är absolut nödvändigt, — men i fjorton...

Det är en särskild sida av det Wilsonska programmet, som anslagit våra hjärtesträngar, vilket han underströk i sitt tal, då han lämnade Amerika, och det var att de som lidit mest, de som fått taga emot hela den förskräckliga invasionen, att de förtjäna först och främst världens hjälp. Så säger han på tal om Belgien och Nordfrankrike:

"Inga penningsummor i skadestånd skola i sig själva kunna rädda dem från hopplöst tillbakasettande under flera år framåt. Något mera måste göras än att blott skaffa pengar. Om de i morgon finge pengar och råmaterial till överflöd, skulle de likväl icke i morgon kunna återtaga sin plats i världens industri — den mycket viktiga plats de innehade, innan det förhärjande kriget svepte fram över dem. Många av deras fabriker äro jämnade med marken. Mycket av deras maskiner har förstörts eller bortförts. Invånarna äro förskingrade och många av de bästa arbetarna äro döda. Deras marknader skola tas av de andra, om de icke på något särskilt sätt få hjälp att återuppbygga sina fabriker och ersätta sina förlorade maskiner. De borde icke överlämnas åt de osäkra förhållandena under den skarpa konkurrens om material och industriella hjälpmedel, som nu kommer att börja. Jag hoppas därför att kongressen, om det skulle bli nödvändigt att till någon myndighet, sådan som krigshandelsdepartementet, ge rättighet att utdela prioritet för export och tillförsel till förmån för dessa nationer, då icke skall visa sig ovillig härtill, sedan den varit lycklig nog att kunna medhjälpa till att rädda dessa folk från det tyska skräckväldet.

Då man ställer sig inför frågan, huru försoningen skall komma mellan folken, bör man nog icke använda de stora orden. Den kommer, men man får inte fordra, att den skulle vara där i samma stund som vapenstilleståndet inträdde.

Tysklands uppgift är att erkänna den begångna orätten, även om huvudsakliga skulden måste läggas på det system som störtats. Frankrikes, Belgiens och Serbiens att närma sig det nya Tyskland.

Anna Lindhagen.

Krigen och litteraturen.

I en enquête, anordnad av Litteraturen, Nordens Kritiske Revue, skriver den svenska författarinnan Elin Wägner:

En norsk litteraturhistoriker har framkastat den tanken, att Shakespeare blev Shakespeare, the soul of the age, den engelska högrenässansens blomma, emedan Armadan förläste utanför Englands kust. Det är, emedan han såg hur våldet kom till korta, och en högre makt skyddande ställde sig på rättens sida.

Om litteraturhistorikern har rätt i fråga om Shakespeare och rätt överhuvud, så skulle karaktären av den kommande världslitteraturen komma att bestämmas av utgången av världskampen och formen för dess avslutande. Om segraren, likgiltigt vilken maktgrupp, dikterar freden efter sitt behag och sina intressen, om kriget får krigets logiska avslutning, i det våldet och den nationella egoismen triumfera över förnuft och rätt, då skulle vi alltså ha att vänta att världslitteraturens nästa stora namn bleve Machiavelli snarare än Shakespeare.

Men vi vilja ingen Machivelli!

Om Armadan till slut kommer att ankra på Themsen eller Elbes redd, då behöver världen än bättre en Shakespeare än om den skingras av vår Herres oväder. M. a. o. vi behöva hur världskriget slutar, men bäst om det slutar illa, en litteratur, skriven av människor, som resa sig över ögonblickets strömningar i folken, vare sig att själarna genomflödas av segrarens eller den besegrades hat och hämndlust, av övermod eller trötthet till döden. Litteraturens menige man må syssla med att återge dessa stämningar och studera och teckna av sin samtids upprörda ansikte. Av dess stormän begär man, att de se långt över huvudena på sin generation.

Vi ha sett även dem vi med mer eller mindre rätt kallat litteraturens stormän förändras till barn av ögonblicket, som icke fyllt någon annan uppgift än att ge konstnärlig form och överdrift åt massans lidelser och populära föreställningar. Några få ha omsatt världshändelserna på sitt eget sätt enligt sitt eget väsens lag, oberörda av masspåverkan. Till exempel Rolland, Wells, Gorki och Nicolai.

I deras tecken måste den nya litteraturen gå fram. Hur hett längta vi icke, vi som sett så mycken förbluffande kortsynthet, fanatism, elakhet och dårskap, efter att mötas av allt, som är dettas motsats i litteraturens värld. Vi vilja ha lång sikt, objektivitet, godhet (och stränghet), ro och skönhet i den litteratur, som skall bli mänsklighetens vägkast under de tunga år av krig och fred, som vänta.

Ett julbrev från Frankrike.*

Kanonerna har sänt ut sin åska! Men den meddelade icke längre döden och lidandet. Det var vapenstilleståndets kanoner!

Kvinnorna svängde sina näsdukar ifrån alla fönster och klappade glatt i händerna. De sände slängkyssar ned till massan på gatorna, som sjöngo att freden hade kommit äntligen efter fyra år.

Alla, unga och gamla, civila och soldater, omfamnade varandra, på gatorna och på torgen.

De små flickorna i min skola sprungo fram och omfamnade mig. Tre små faderlösa började gråta och en skälving av medlidande genomför alla dessa kära små barnsjälar.

Mitt i den glada hopen såg man också människor som gråto, mödrar, släktens äldste, systrar, förlovade. Och denna stora smärta kastade en sorgens slöja över den allmänna glädjen. Emellertid var freden faktiskt kommen och oakttat allt kände man sina hjärtan lättade och glada.

Husen voro flaggbeprydda och om aftonen slutligen såg man för första gången, sedan år, ljus! En djup förhoppning kom alla hjärtan att klappa, och denna dag syntes allt vackert, illuminerat, gott och ljuvligt! — — —

Men om freden är kommen, så komma plikterna med den. Och om vi glömma våra plikter emot freden, så skola vi icke få uppleva den vackra mänsklighet, som vi drömde om den dag då kanonernas åska tillkännagav vapenstilleståndet.

I dag så för freden eder, mina systrar, till sin gudomliga bankett, och man måste svara på inbjudningen. Ni komma till denna bankett i egenkap av uppfostrarinnor. Detta är eder stora sociala mission. Barnets uppfostrarinnor, som ni skola uppfostra i rättvisans och solidaritetens principer. Uppfostrarinnor av det unga släktet, som ni skola bevara från alkoholens faror, från ohälsosam lektyr, från ohygieniska verkstäder, från förslöande arbete. Uppfostrarinnor av kvinnorna själva, vilka ni skola beskydda mot prostitutionen, de låga lönerna, från exploatering genom arbetet, från männens orättvisor. Uppfostrarinnor av männen, vilka ni skola påminna om deras plikter emot kvinnan, maken, arbeterskan. Uppfostrarinnor

* Tillsänt Morgonbris genom centralstyrelsens utländska sekr.

Mor.

Ditt hår börjar gråna vid pannan och blicken blir skumögd och matt, men ändå jag ser hur du sitter där ensam och vakar i natt.

Kanhända, hur tankarna fara, en tanke hos mig dröjt sig kvar — din son, som gått bort sig i världen och vilse bland främlingar far.

Det mörknar så skrämmande dystert och höstvinden tjuiter i kväll, men kanske därhemma det brinner en brasa på spisens häll.

Och ensam i stugan du sitter och grubblar, min mor, på ditt barn, som uti den villande världen har fångats i frestelsens garn.

Du minns nog den tid när vi sutto, som snälla små barn i din famn, då var du den enda, som skänkte vår bräckliga farkost en hamn. Då var du vårt allt här i världen, vårt stöd uppå barndomens stig, men nu ha vi skingrats från hemmet, min mor, och gått bort ifrån dig.

Så sitter du ensam och tänker, när skymningen sänker sig ner, men kanske mot dig genom rutan en stjärna i höstnatten ler.

Då ber du en bön för oss alla och sänder en hälsning till dem, som vandra på irrande vägar långt fjärran och ej hitta hem.

Din son har gått vilse i världen — min mor, men jag minnes dig än. Jag känner den hälsning du sänder och ger dig en annan igen.

När höstvinden tjuiter i kvällen, den kommer långt fjärran ifrån, och viskar en hälsning tillbaka till dig från din bortgångne son.

Joel Jungqvist.

inom alla arbetareorganisationer för att påvisa dem alla betydelsen av mod, av noggrannhet och av arbete. — — —

Kära systrar, se där vad kanonaden för freden och vapenstilleståndet hade att säga. Glöm den icke! Sätt er genast till verket, och vi skola bli värdiga den storartade freden, som snart bör pånyttföda mänskligheten.

Och klockorna i alla länder skola på nytt ringa in den gamla fredliga julen! Jul! Jul! Se där fredens olivblad. Jul! Jul! Se där den stora universella solidaritetens stund!

Paris den 9 december 1918.

Alice Jouenne.

Det kommande.

Männe vi kvinnor ännu fullt fatta vad som beslutades vid urtima den 17 december 1918. Någon entusiasm ha vi inte känt och ej heller ha vi låtit känslan löpa iväg med förnuftet i glädje över reformen. Och dock är den av så utomordentligt stor betydelse för oss alla. Vad som bidragit till att man så kallblodigt tagit emot, var väl den starka förspänningen, att nu skulle något stort hända, något riktigt genomgripande. För en gång skulle nu beslutas en stor sak utan kompromiss, ja, borgarna fingo vara glada, att de skulle slippa undan så pass lätt.

Stora händelser gingo av stapeln ute i världen och det var ej möjligt annat än att vår höger nu skulle bättre känna vad klockan var slagen än på Karl Staaffs dagar. Och det har den tydligen även gjort, men "storslaget svensk" kunde den inte vara och säga: Tag nu detta, svenska folk, som regeringen bjuder, vi ha länge nog suttit vid det dukade bordets bästa sida, detta är en början till goda möjligheter för alla. Det hade känts så befriande, om så skett och vi hade nog alla då blivit entusiastiska och i ett slag börjat diskutera det kommande ansvarsfulla arbetet.

Men vad skedde? Jo, högern måste ovillkorligen plocka och peta på förslaget. Hur mycket den rivit och slitit i detsamma, vet man inte, och ej heller med vilken kraft vänstern sagt ifrån: "bort med tassarna". Sådant hör till förhandlingshemligheterna.

Som vi förmoda, att alla som läser Morgonbris följt dagspressen och vet förslagets enskilda punkter, så skola vi ej upptaga utrymmet därmed. Vad som dock bör av oss arbetarekvinnor uppmärksammas och särskilt av arbetarehustrur är, att reformen sådan den gick igenom gav oss mycket mer än regeringsförslaget.

Regeringsförslaget innebär, att varje kommunalt röstberättigad måste ha en inkomst av minst 650 kr. eller 700 kr. i stad och en 400—450 kr. på landet. Men detta behövs ej nu. Intet penningstreck finnes. Vi alla, vars enda inkomst ligger i god hushållning med mannens arbetsförtjänst ha blivit jämställda med hela den övriga mänskligheten. Inga manipulationer med särskild debetsedel, som de mest vakna måst tillgripa för att komma i åtnjutande av den kommunala rösträtten, behövs nu. De som ha direkta inkomster deklarerera naturligtvis för dessa, men de som icke ha sådana äga dock rösträtt och äro ej heller beroende av mannens inkomst eller skattskyldighet.

En krävande tid gå vi nu till mötes. All kvinnokraft måste mönstras upp till ansvarsfyllt arbete i våra kommuner. Snart stå vi inför samma skyldigheter till statens angelägenheter.

Många år ha vi arbetat för detta och

Resolution för Wilsons program.

Vi svenska kvinnor, till antalet — — —, samlade till möte den 19..... i, sluta oss härmed till den vädjan om samling kring Wilsons fredsprogram, som utsänts av

Svenska sektionen av Internationella kvinnokommittén för varaktig fred

och vari instämt

Frisinnade kvinnors styrelse

Landsföreningens för kvinnans politiska rösträtt verkställande utskott

Socialdemokratiska kvinnornas centralstyrelse

Socialdemokratiska kvinnornas samorganisations styrelse

Svenska lärarinnornas fredsgrupps styrelse

Vita Bandets centralstyrelse

så lydande:

Förhoppningen om en rättsfred har varit den enda ljusningen under världskriget. Fredsorganisationer i hela världen, varibland även den internationella kvinnokommittén för varaktig fred, som bildats under kriget på den internationella kvinnokongressen i Haag 1915, hava alla uppställt program, vilka genom fordran om lösandet av nationalitetsfrågorna, om mili-

tarismens och den hemliga diplomatias avskaffande, om mellanfolkliga tvisters avgörande medelst överenskommelse eller skiljedom haft till mål skapandet av en rättvis och varaktig fred. Tanken om bildandet av nationernas förbund såsom ytterligare värn mot våldet har vuxit sig allt starkare.

President Wilson har i 14 punkter av den 8 januari 1918, i 4 punkter av den 11 februari 1918 samt i sitt tal den 27 september 1918 givit ett samlande uttryck åt den opinion, som fordrade rättsfreden och bildandet av ett nationernas förbund. Regeringarna och en mäktig folkmening i övriga ententeländer hava förklarat sig omfatta detta program, icke blott medan kriget ännu var oavgjort, utan även efter den slutliga segern, och jämväl centralmakterna hava i sina framställningar om fredsunderhandlingar anslutit sig till detsamma.

Vi undertecknade uttala härmed vår glädje och stora tillfredsställelse över att dessa principer fastslagits i Wilsons program. Deras tillämpning skulle

leda till ett mera utvecklat rättstillstånd mellan nationerna än det, som före kriget ännu var rådande, och därmed till en varaktig fred. Vi uttala därför den fasta förhoppningen, att alla goda krafter i alla länder förena sig om att stödja dessa principer, så att resultatet av den blivande fredskongressen måtte bliva fastställandet av ett rättfärdigt fredsslut såsom den varaktiga fredens nödvändiga grundval.

Kvinnoklubbarna uppmanas att verka för att kvinnomöten anordnas för antagande av denna resolution.

Antagna resolutioner med uppgift om antalet kvinnliga mötesdeltagare insändas omedelbart till Centralbyrån, Valhallavägen 41, n. b., Stockholm. Mötena böra hållas snarast möjligt, helst före den 1 febr. 1919 och senast 10 februari.

För de kvinnor, som ej hava tillfälle att besöka mötena, finnas namninsamlingslistor att tillgå under ovanstående adress. Likaså punkterna i Wilsons program till 25 öre samt ett tryckt föredrag, om föredragshållare ej kan anskaffas. Artikelnen i detta nummer om Wilsons program kan även lämpligen föredragas på mötena.

att denna tid skulle gå oss förbi utan lagfästade därav har synts oss omöjligt. Icke ha vi blivit överrumplade, men helt naturligt syna vi oss själva i sömmarna mera kritiskt än någonsin. Och i det arbetet få vi nog god hjälp av männen. För vi kvinnor skola naturligtvis vara mycket, mycket väl kvalificerade, om något rum skall givas oss vid rådsborden. En liten episod från dyrtidskongressen rinner mig just i minnet, vilken på ett belysande sätt visar vad männen i allmänhet tro sig själva om. Frågan hade kommit upp, att även kvinnor skulle väljas in i livsmedelsnämnder o. a. kristidsinstitutioner.

Det blev stark rörelse bland männen, och en bland de yngsta utbrast, att det inte nu var tid till att lära upp fruntimmer. — — — Vi hoppas dock så innerligen, att även männen lärt sig något sedan dess. Där om skola vi dock ej nu tvista. Det är för många lidande som vänta och längta efter positiva resultat. Och allt vårt arbete, alla våra insatser och alla våra drömmar gälla ju ytterst att bringa förhållandena till det bättre i första hand till dem, som ha det svårast. Vi ha nu fått medlen, och härvid riktas en särskild maning till arbetarekvinnorna att vara vakna och inrikta sina strävanden för det kommande.

S. S.

Kvinnoklubbarna och studiecirkarna.

De flesta av klubbarnas medlemmar känna sig väl vid det här laget som släpande på en börda, allt för tung att orka med. Vi äro så innerligt trötta och utledsna på allt elände, att vi nära nog äro färdiga att helt ge upp striden. Vad tjänar det då till att tala om studiecirklar, vi orka inte tänka på studiecirklar en gång.

Det är sant allt detta och dock måste vi tänka på studiecirklar och inte endast tänka på dem, utan på allvar ta itu med arbetet på dem. Det ser för många omöjligt ut, men vi ha ju förr gjort det omöjliga, och här gäller så ofantligt mycket, att vi inte få ta på vårt ansvar att längre stå så ohjälpligt efter i intellektuellt hänseende.

Bland arbetarna bedrives ett intensivt bildningsarbete. Hur är det bland kvinnorna? Vi ha dock inte rätt att låta de olidliga näringsbekymren helt och hållet begrava vår själ. Vi måste tänka på ett "dagen efter" och även vi rusta oss därför, om vi inte skola komma helt till korta med den uppgift, som nu mer än någonsin bör ligga klar för varje arbetarekvinna, uppgiften som mannens aktiva stridskamrat och ännu viktigare som danare av nya stridskrafter.

Den gamla villfarelsen om studie-

cirkarna som några slags lärdomsorganisationer, där man i ordets egentliga mening studerar, ha vi väl alla kommit ifrån och äro överens om, att studiecirkeln är en utmärkt form för en sammanslutning, som vill förkovra sitt vetande eller som genom tankeutbyte vill vidga sin egen uppfattning i ett visst ämne.

De cirklar, som finnas inom kvinnoklubbarna, äro helt få och torde väl de flesta utgöras av läsecirklar, d. v. s. man tar hem böcker, företrädesvis skönlitteratur, och låter dem cirkulera bland medlemmarna för att sedan utbyta tankar om det lästa.

De allra flesta cirklar ha börjat sitt arbete på detta sätt. För klubbarnas vidkommande är det ju nödvändigt med sådana cirklar, dels för att hos medlemmarna få läsvana och läslust samt någon kännning med litteraturen.

Meningen är dock inte, att det i all tid skall stanna vid läsecirklar och skönlitteratur, utan vi skola utvidga arbetet och vårt vetande skall förkovras med insikt i den egentliga vetenskapen, såväl den mera praktiska som ideella.

Ha vi deltagit i en läsecirkel, är jag övertygad om att vi skola känna ett behov av att få något mer; vi känna oss liksom tomma inombords och vi vilja äga medvetande om att ha lärt något.

En liten orientering i cirkelarbetet kan kanske göra någon nytta. Vi

skilja på "läse-" och "arbetande" cirklar. För de senare gäller: ju mera planmässighet i arbetet, ju fortare och bättre resultat. En cirkel kan nära nog vara hur liten som helst, minst 5, helst mellan 12—15 deltagare, 10—12 mycket vanligt. Ledare kan vara vem som helst med litet organisatorisk förmåga och mycket stort intresse.

När en "arbetande" cirkel börjar, bör man först se till vilka förkunskaper medlemmarna ha. I allmänhet blir det väl för klubbcirklarna att börja "från början". Det skulle säkert slå mindre lyckligt ut, om en cirkel, vars medlemmar på sin höjd läst en eller annan skönlitterär bok, skulle ta sig för att studera ex. filosofi, antikens samhällsbyggnad eller dylikt. Vi skulle tröttna snart av den enkla orsak, att vi inte begrepo ett jota.

Jag tillåter mig göra ett förslag till arbetsordning för en ny "arbetande" cirkel under en vinter med ett sammanträde varje vecka, helst bör en cirkel arbeta året om.

Jag anser det klokt, om en ny cirkel börjar med naturvetenskap. (Jag skyndar att upprepa, att det kan inte bli tal om studium, utan endast en den allra hastigaste blick i vad vetenskapsmännen givit oss.) Varför just naturvetenskap?

Jag tror inte, vi ha möjlighet att tillgodogöra oss t. ex. studiet av historia, om vi inte ha någon insikt i naturens utveckling. Med natur menas här hela världsalter.

En arbetsordning skulle då få ungefär detta utseende:

Inledning till stud. i naturvetenskap 1 föreläsning.

Astronomi med kartor 3 föreläsningar.

Geologi med planscher 2—3 föreläsningar.

Inledning till biologi 1 föreläsning.

Biologi, växter och djur 4 föreläsningar.

Biologi, människan 16—17 föreläsningar.

Den sista delen av biologien får delas upp i alla de olika delar, som studiet av människan inbjuder till.

Nu tycker någon, att det måtte väl vara onödigt med astronomi. Nej, det är visst inte onödigt; det lilla vi kunna få ut av 3 föreläsningar behövs så innerligen väl för att vi skola få ett ordentligt sammanhang och ett rätt grepp på det hela. Detta är ju endast ett förslag och kan ju växla alldeles efter cirklarnas eget gottfinnande. Har en cirkel arbetat med detta program en vinter eller hellre ett år, kan den säkert gladeligen gripa sig an med studiet av historia och sedan vidare så långt vi ha lust. Synnerligen populär litteratur kunna vi säkert finna i hithörande ämnen i de flesta arbetarebibliotek. T. ex. Arrhenius: "Världarnas utveckling"; K. Bolin: "Jorden i solsystemet"; Ernst Hæckel: "Världsgatorna"; Meyer: "Världens skapelse" och "Världens undergång"; Newcomb:

"Astronomi för alla"; Arrhenius: "Människan inför världsgåtan", G. Backman: "Människans förhistoria"; Darwin: "Arternas uppkomst"; Hæckel: "Naturlig skapelsehistoria" o. s. v. Är en cirkel i bryderi angående litteratur, är Arb. Bildningsförb. endast allt för glatt att få lämna förslag till rekvisitioner. Dit skola vi nämligen först vända oss, då vi bilda en cirkel, sedan går nästan det övriga av sig självt.

Alltså: Ett jätteryck i energitrådarna och det blir en hederssak för varje klubb att ha en studiecirkel.

Agnès Söderquist.

Ett telegramsvar från Englands socialistiska kvinnor

har anlant till Centralstyrelsens korrespondent, med anledning av vår vädjan om att födoämnen snart sändas till Tyskland, så lydande:

Edert telegram har blivit utsänt till den socialistiska pressen och uppläst på tre stora möten i London. Följande resolution antogs: Arbetare sända sina broderliga hälsningar till svenska socialister och äro absolut emot om allierade kapitalister försvåra livsmedelstillförseln i Tyskland — ett sätt att fördröja realiserandet av socialismen i Centraleuropa.

Kvinnorna och författningsfrågan.

Socialdemokratiska kvinnors centralstyrelse och Socialdemokratiska kvinnors samorganisations styrelse hade den 3 december 1918 möte i Folkets hus C-sal, varvid kvinnornas ställning till författningsfrågorna, den politiska och kommunala rösträtten och åttatimmarsdagen avhandlades och belystes. Föredragande voro Anna Lindhagen och Ruth Gustafson.

Mötet uttalade sin anslutning till arbetarepartiets och Landsorganisationens manifest.

Ett gott, löftesrikt och för vårt arbete och våra framtids mål lyckosamt nytt år tillönskas kvinnoklubbarna landet runt av
CENTRALSTYRELSEN.

PHOSPHO-ENERGON-PILLES
FÖRORDAS AV LÄKARE
"Vid allmän svaghet, nervositet, överansträngning och sömnlöshet."
SÄLJES ENDAST I APOTEK
A. B. PHARMACIA, STOCKHOLM
Kontrollant: PROFESSOR A. VESTERBERG.

Miina Sillanpää invald i Helsingfors stadsfullmäktige.

De finska kommunalvalens siffror börja nu föreligga i den finska pressen och ha mycket av intresse att bjuda.

De röstades antal beräknas till 50 proc. av antalet röstberättigade. Som anmärkningsvärt antecknas det ringa antalet unga väljare och kvinnornas livliga deltagande i förhållande till männen. Överallt dominera kvinnorna och ha mött upp i vida större omfattning än männen, i en del valkretsar hade de kvinnliga övervägt med närmare 100 proc.

I 25 röstningsområden av 35 i Helsingfors har det visat sig att socialdemokraterna haft majoritet, ett resultat, som måste vara ägnat att i hög grad förvåna, när man tar i betraktande de oerhörda svårigheter partiet haft att kämpa emot, handikapat som det varit på alla upptänkliga vis av de borgerliga partierna. Som parti betraktat är socialdemokratin fortfarande det största, enär de borgerliga dela upp sig på tre olika partier.

Bland de valda socialdemokraterna i Helsingfors återfinnas många av våra mera kända partivänner, bland andra inspektris Miina Sillanpää.

Kvinnliga stadsfullmäktige.

På arbetarepartiets lista har i Ronneby stadsfullmäktige invalts lärarinnan Ellen Fredman. På den liberala listan lärarinnan Hanna Olsson.

Fernqvists Kappaffär

33 Drottninggatan **33**
n. b. och 1 tr. upp

Stort lager av in- och utländska nyheter

Damkappor, Dräkter och Kjolar

till billiga bestämda priser. Obs.! Beställningsavdelningen.

Vid uppvisande av förenings- eller klubbkort lämnas 5 % rabatt.

Litteratur.

Den Nya Dagen, en roman från 1880-talet, av J. L. Saxon.

En intressant bok om socialismens första framträdande i ett industrisamhälle på landsbygden. Hela berättelsen utgör en repetition över alla motgångar, alla lögnar och vidrigheter av olika slag, som de första banbrytarna för socialismens sak finga kämpa med under de första tunga brytningstiderna. Intrigerna från de, om än något enfaldiga, politiska pamfarna i samhället, som tack vare den ekonomiska makten spela herrar över folken, är ett intressant kapitel. Det är icke så noga med sanningen och hedern hos dessa maktens representanter. När det gäller att kväva alla försök från arbetarna till självständighet och organisation, då duga till och med de tarvligaste polisknep, bara målet nås. De önska ingenting högre än att fortfarande hålla arbetarna i dryckenskap och elände. Det är lättare att tas med dylikt folk, än med nyktra, upplysta arbetare, som veta att göra sina skyldigheter, men också att kräva sin rätt.

Händelserna skildras i ett livligt och medryckande språk och utvecklingen går den väg den måste gå, när upplysning och organisation tråda i stället för lät-gå-systemet och slöheten. Bland de skildrade personerna förekomma flera av svenska arbetarörelsens pionjärer. En huvudperson, en synnerligen intelligent och sympatisk kvinna är utmärkt skildrad. Hon är utrustad med ledaretalang och ingriper klokt i händelsernas gång just när det behövs, uppträder utan emancipationsbjävs och i all sin gärning verkar hon äkta kvinnlig och fin. Boken ger i det hela god valuta och bör kunna intressera alla, som i berättelseform önska lära känna litet om socialismens brytningstid i Sverige.

A. St.

Hjärtan som kämpa.

(En debutbok av Morgonbris redaktör.)

I början av hösten överraskade oss Julia Ström med en bok.

Man känner, att den boken har kommit till under trycket av en sinnesrörelse — att författarinnan har upplevt något, har behövt luft. Denna känsla och stämning har också gett boken sin färg. De typer, som möta oss äro levande, verkliga. Det finns ingen sentimental dussinromankärlek här. Och händelserna äro också vardagliga, skildrade med författarinnans lediga stil, och med sin egen livstro ger hon den varma livsfärgen åt sina hjältar.

Här möter oss först Judith Lindeman, en ung sympatisk kvinna, som olik en del unga damer inte är nöjd med att endast bli försörd. Som anser sitt barnlösa äktenskap motbjudande och därför helt käckt drar ut i världen att söka rätt på sin lycka, eller sitt öde, som också möter henne i en ung ingenjör, Torsten Elgå, skepnad. Det är en modern kvinna, som vågar att älska, och som också vågar ta emot sitt barn utan att med denna kärleksphant köpa mannen till äktenskap. Hennes livssyn är sund, och hennes modiga kamp både mot sitt stackars kärlekstörstan-

24 Västerlånggatan 24

KAPPOR - DRÄKTER - KJOLAR
PÄLSVAROR - PARAPLYER

Största urval i

Sporres Kapp- och Pälsvaruaffär
24 Västerlånggatan 24

de hjärta, liksom ekonomien, understödes av bokens andra kvinnliga huvudfigur, Brita Tellin, en självständig kvinna, som levat livet, som ägt allt det vi kvinnor skatta högst av allt — hem, make, barn, men som också mist allt och nu står ensam. Det var Judith Lindemans nödhäm, då bränningarna blevo för starka. Så är det mannen. Han hör till de män, som ser kvinnan, könsvarelse, och älskar henne. Vad vi kalla själen i en varelse, hennes självständighet och fria vilja, hennes kamp att hävda sin rätt som människa, är för honom en styggelse, som han avhånar. Då han fått sitt lystmäte reser han ut i världen att skapa sig en framtid. Att Judith har något att säga honom, att hennes hjärta formligen hänger utanpå henne, ser han inte, han har mannens vanliga starrblindhet vid kvinnans mest viktiga tidpunkt, och som Judith är för stolt, att blotta sin själ just då — så fick han fara utan att veta vad han lagt på hennes axlar att bära. Av en vän får han långt efter veta, att han fått en son, och då vaknar hans längtan. Judith blir stor i hans ögon, han ser henne och tillber. Det är då deras öden avgöres, han reser över Atlanten ett fånga livet, hon till Göteborg att möta sin lycka. Där skulle de ha mötts. Men hon var inte för att få den stora lyckan. Det hennes kärleksfulla, blomsterfyllda famn fick motta var en stöt så hård, att det kunnat krossa vem som helst. Det fanns en död man med båten, som ångade in för halv flagg — det var Torsten Elgå!...

Vi träffa också på en annan person i boken, som inte är obekant för dem som arbetat med i den soc.-dem. rörelsen. Fru Arne heter hon här. Här, liksom i verkligheten, är hon den sympatiska gamla damen, som alla måste böja sig för i vördnadsfull kärlek. Hon är lika nödvändig för helhetsintrycket i boken, som böcker i ett rum för att man skall se en själ.

Julia Ström kommer helt säkert att slå igenom med detta arbete. Man läser gärna boken flera gånger och behållningen är rik. Och vi vilja önska författarinnan ett: Välkommen åter!

Våra kvinnoklubbar böra skaffa sig den men den som sätter värde på att äga en god bok, köper den själv. Priset är ju också så lågt som 3:50.

Disa Västberg.

En arbetarhustru

borde icke köpa annan symaskin än

Solidar-Symaskinen,

som är den yppersta i handeln, av största fullkomning och ger största valuta. Vi bjuda fullaste garanti för att de med vårt firmamärke försedda maskinerna äro ett fabrikat, som på teknikens nuvarande ståndpunkt är det högsta som kan uppnås och överträffas icke av något annat fabrikat. Särskilt förmånliga betalningsvillkor.

Symaskinsaffären SOLIDAR,
Vasagatan 2, STOCKHOLM.

Kooperativa försäkringsanstalter.

Liv- försäkra Er i
FOLKET.

Försäkringsbestånd: 43,250,000 kronor.

Brand- försäkra fastigheter och lösöre i
SAMARBETE.

Försäkringsbestånd: 160,381,800 kronor.

Vänd Er till ombudet i orten eller vederbörande anstalt, Stockholm.

Stockholms Privatbank

(Fredsgatan 6, Schéelegatan 4).

Depositions- och
Kapitalräkning } 6 proc.
Sparkasseräkning 5 1/2

Stockholms södra kvinnoklubb (soc.-dem.) avhåller ordinarie sammanträde 1:sta onsdagen i varje månad kl. 8 e. m. i lokalen 3 tr. Södra Folkets Hus. Ordf. fröken Anna Svensson, Grindsgatan 10, III, Stockholm. Styrelsen.

Sthlms Allm. kvinnoklubb (soc.-dem.) avhåller ordinarie möte 1:sta måndagen i varje månad kl. 8 e. m. Obs! Lokal i D-salen, Folkets Hus. Styrelsen.

Eskilstuna kvinnoklubb avhåller ordinarie möten 1:sta måndagen i varje månad kl. 3.30 e. m. i Folkets Hus, rum nr 4. Styrelsen.

Arvika soc.-dem. kvinnoklubb avhåller ordinarie möte 2:dra måndagen i månaden kl. 8 e. m. å Folkets Hus' C-sal. Styrelsen.

Föreningen för Hembiträden i Stockholm avhåller möte 1:sta och 3:dj torsdagen i varje månad kl. 8,30 e. m. (utom juni, juli och aug.) i Folkets Hus G-sal. Styrelsen.

Spånga soc.-dem. kvinnoklubb avhåller ordinarie möte första torsdagen i varje månad kl. 8 e. m. i Folkets Hus. Styrelsen.

ALLMÄNNA SPARBANKEN
Högsta gällande ränta.

Aktiebolaget Nya Banken.
Emottager insättningar till högsta gällande ränta.

**Kvinnan motarbetar
sitt eget bästa**

när hon avråder mannen att teckna försäkring i **DE FÖRENADE** & sitt eget eller bägge makarnas liv. Premiefrielse vid sjukdom och olycksfall m. fl. förmåner.

Soc.-dem. kvinnornas centralstyrelse

Ordf.: Fru Anna Sterky, Barnhusg. 16, 1 tr. A. T. 72 90.

Korresp. sekr.: Fru Agda Östlund, Upplandsgatan 61, 4 tr. A. T. Vasa 20 86.

Soc.-dem. kvinnornas samorganisations

i Sthlm styrelse sammanträder 2:a måndagen i månaden kl. 8 e. m. & Bryggeriarb.-förh. exp., Barnhusgatan 14. Ordf. och korresp. fru A. Frösell, Upplandsg. 47, 4 tr. Allm. tel. 286 58.

Ernst Noréés lotterier.

ÖLANDS LOTTERIET

Anordnat av: Ölands Kulturminnesförening.

Lotteriets kontrollant: Notarien i Överståthållareämbetet Birger Lundberg.

HUVUDVINSTER:

Jordegendom	invid Nyköping .	Kr. 15,000
Jordegendom	invid Nyköping .	Kr. 12,000
Villa	vid det natursköna Färjestaden på Öland	Kr. 7,200
Björkmöbel,	Selma Lagerlöfs mod.	Kr. 2,500
Matvaror	för	Kr. 2,000
Vitlack. roccocomöbel		Kr. 1,500
Salongsmatta		Kr. 1,200
Tavla	av PER EKSTRÖM, Ölandsmotiv	Kr. 1,100
Flossamatta		Kr. 1,100

O. S. V.

O. S. V.

Lotter säljas hos Ernst Noréés Lotteribestyrelsens vanliga kommissionärer samt expedieras till landsorten efter rekvisition, utan förskottslikvid, helst å brevkort, varvid kostnaden för porton och dragningslista tillkommer. Lotteriets adress är Riddaregatan 12, Stockholm 5.

Lotten kostar **Kr. 2: 10.**

Beställningsedel

att urklippas och insändas.

Härmed rekvireras st. lottsed. & ÖLANDS-LOTTERIET, Riddaregatan 12, Stockholm 5, att sändas mot postförskott, varvid kostnaden för porton och dragningslista även uttages.

..... den 1918.

Namn:

Postadress:

Ernst Noréés Lotterier.

Sveriges Författareförenings Lotteri

Tredje dragningen.

Lotten kostar 2: 10.

Lotteriets kontrollant: Notarien i Överståthållareämbetet Olof Cederstrand.

OBS! HUVUDVINSTER: OBS!

Eget Hem med häst, ko o. gris 15,000 kr.

Egendomen är vackert belägen nära Hölö station, 1 1/2 tim. resa från Stockholm och omfattar 10 tnd prima åkerjord och 20 tnd skogsmark.

Jordegendom 12,000 kr.

Jordegendom 10,000 kr.

Avsöndrade från den riksbekanta mönstergården Husby Säteri nära Nyköping och omfatta den förra 11 tnd åker, svart mylla på lerbotten och i högsta kultur, samt c:a 20 tnd skog; den senare 10 tnd åker av samma utmärkta beskaftenhet och 15 tnd skog.

Bibliotek efter eget val . 5,000 kr.

Vinnaren äger uttaga böcker för 5,000 kronor efter eget val i A.-B. C. E. Fritzes Hovbokhandel, Fredsgatan 2, STOCKHOLM.

Lotter säljas hos Ernst Noréés Lotteribestyrelsens vanliga kommissionärer samt expedieras till landsorten efter rekvisition, utan förskottslikvid, helst å brevkort, varvid kostnaden för porton och dragningslista tillkommer. Lotteriets adress är Riddaregatan 12, Stockholm 5.

Beställningsedel

att urklippas och insändas.

Härmed rekvireras st. lottsed. & SVERIGES FÖRFATTAREFÖRENINGENS LOTTERI, Riddaregat. 12, Stockholm 5, att sändas mot postförskott, varvid kostnaden för porton och dragningslista även uttages.

..... den 1918.

Namn:

Postadress: